

A paraszt-kérdés és a földmíves-szövetkezetek

Hogy a földmíves-szövetkezetek jelentőségéről és fejlődési lehetőségeiről helyes képet nyerjünk, szükséges megismerkednünk a parasztság mai helyzetével, gazdasági szerepével, vagy azzal, amit röviden paraszt-kérdésnek neveznek. Ez a megismerés lehetőséget nyújt arra, hogy a most annyira aktuálissá vált szövetkezeti kérdésben is határozott álláspontot foglaljunk el.

* *

A társadalom mai gazdasági rendszere apró árútermelésben veszi kezdetét. Több évszázadnak kellett eltelnie, míg mindenütt gyökeret vert és uralkodó termelési móddá fejlődött. A tőkés termelés történelmi útja először csak a kereskedelem és az ipar terén vezet keresztül. Idővel azonban benyomul a földművelésbe is. A föld magántulajdon-jellege és a parasztbirtokok szétdarabolt-sága folytán ez az úttörés nehezebben megy, mint az iparban. Azonban ezek az okok nem gátolhatják meg a modern technika vívmányainak és a tudományok eredményeinek a földművelésben való alkalmazását, ha mindjárt ez nehezkesebben is történik itt, mint a gazdasági élet más ágazataiban.

A lassú, de folytonos gazdasági erjedés eredményeként jelentkezik a falu belső, szociális tagozódása. A mai falu szociális szerkezet tekintetében már majdnem olyan differenciálódott, mint a város és éppen ezért hiba lenne, ha a parasztságot, mint egységes osztályt tekintenénk, ahogy azt egyes közgazdászok igen nagy előszeretettel teszik.

Egy falu *gazdagparasztjai* mellett ott-található a *középparasztok* és a *szegényparasztok* nagy többsége, mint birtokos-osztályrétegződés és mindezek számát jóval felülmúlja a falusi *napszámosok, munkások* nincstelen tömege. Hogy az egyes gazdaságokat melyik kategóriába sorozzuk, az nem a föld területének nagyságától, hanem attól a jövedelemtől függ, amelyet a föld hoz. Ezt pedig nemcsak a föld-birtokok kiterjedése határozza meg, hanem a megművelési mód, valamint a föld minősége is. Nagy különbség az, ha az ember öt hektár földje — mondjuk — a vizenyős Szávaparton fekszik, vagy ha ez a birtok a kövértalajú Vojvodinában van, ahol a föld jó-minőségéhez még a meglehetősen tökéletes megmunkálási mód is hozzájárul.

A gazdagparaszt sokszor maga is dolgozik, de rendszerint fogadott munkaerővel dolgoztat és az év végén szabályszerűen zsebrevégja az idegen munkaerő hajtotta hasznót. A középparaszt általában egyedül dolgozik és csak kivételes esetekben vesz maga mellé munkásokat. Gazdaságát csak családjá és a maga nehéz munkájával sikerül valahogyan fenntartania. A konjunktúra bőven-térmő éveiben még félre is tehetett valamit. Ma azonban az agrár-válság következtében ez mind ritkábban és ritkábban sikerül neki.

A szegényparaszt már nem képes a saját földjéből megélni. S így kénytelen árúbabocsájtani munkaerejét. Vagy napszámba megy a gazdagparaszthoz, vagy — ha van ilyen a közelben — bányában és gyárban keres magának elhelyezkedést, mint szezonmunkás. A napszámos a falu bérmunkása. Földje nincs. Életének egyedüli létforrása: eladó munkaereje.

A falu fentvázolt képe a szociális tagozódás eredménye. Ennek folytán a parasztok egy kistrésze gazdaságilag felemelkedik, erősödik, „emberré” válik, míg a másik, nagyobbrésze mindjobban tönkremegy, elszegényedik és végül korgó gyomorral a városba tódul. Lyuba Davidovics Ráján tartott beszédében jellegzetesen mutatta be a szerb falu szociális „fejlődését”. Példának azt a falut hozta fel, ahol iskolába járt. Abban az időben az ember az újjain olvashatta meg azon falubelieket, akiknek nem volt ökrük — és ma ugyanúgy megolvashatja azokat, akiknek *van* ökrük. Ha tovább ment volna a falu elemzésében, bizonyára felfedezte volna, hogy az egész község csak egypár emberből álló gazdasági érdekelttség önkényének van alávetve. Kis csoportok ezek, amelyeknek összeköttetésük van a város pénzköreivel és így ezek az érdekeltségek egész vidékeket tartanak a kezükben. Gazdaságilag járomba hajtják a falvakat, hogy azután gazdasági hatalmukat politikai céljaikra is felhasználhassák. Mihajlovics Ilija, a január 6-iki rezsim egyik oszlopos tagja, a JNS vezetőembere egy választás alkalmával ezzel mutatott rá az asztalán fekvő, nagy halom, parasztoktól eredő váltóra: „Ezek az én szavazóim!”

A parasztok gyors tönkremenése és elszegényedése nem vonja mindig maga után földtől való megváltásukat is. A paraszt szegényedik, de mindig görcsösen ragaszkodik az utolsó darabka földhöz is. Adósságba sodródik, mértéktelen munkával öli saját magát, családját és jószágát, a maga és családja szükségleteit a minimálisra csökkenti, náha a szó szoros értelmében éheznek, de azért küzd, bírkózik, hogy megőrizze földecskejét, mert ez az utolsó védelme a teljes elproletárosodással szemben. „Parasztbarátok”, a különböző „parasztfilozófusok” erre hivatkozva kürtölik világszerte a parasztnak az anyaföld iránti igaz, veleszületett szeretetét. Pedig a paraszt „földszeretete” társadalmilag kényszerített. A paraszt csupán csak azért nem akar megválni a földtől, mert fél a számára idegen, városi munkásélettől.

A falu tagozódásának folyamatát siettetette még a válság is. Ez valóságos pusztítást vitt végbe. A parasztok többsége úgyszólván koldusbotra jutott. A földműves-termékek árának katasztrófális zuhanása, a kartellárak és a trösztök politikája, az aránytalan adóterhek és más járulékok, az uzsorakamatokra szerzett adósságok, polip-karok módjára fojtotgatják, szorítják a parasztot. A kicsiny parcellákból álló gazdaságok elvesztik rentabilitásukat, mert a primitív eszközökkel nem képesek elég intenzíven termelni. Ugyancsak nincsen módjukban újabb befektetésekkel megnövelni a föld hozamképességét.

Így fest ma nagyvonalakban a parasztság helyzete, miután a modern módszerek a falura behatoltak.

* *

A fenti helyzetismertetés után felvetődik a kérdés, hogyan lehetséges adott keretek között a bomlasztó hatások ellen harcot indítani? Milyen lehetőségek állnak rendelkezésünkre ebben a harcban és hol vannak azok a határok, ameddig elmehetünk?

A gyakorlatban eddig csak egy ismeretes módszer nyert alkalmazást, mint a parasztság védekező rendszabálya: a *szövetkezeti rendszer* (zadrugarstvo). Közgazdászaink nagyrésze ebben látja a bajok megszüntetésének egyetlen lehetőségét, valamint ezt szándékoznak hidként felhasználni egy olyan társadalmi berendezkedés felé, amelynek alapja a szövetkezeti rendszer lenne. A szövetkezetek évtizedes tapasztalatai azonban megmutatták, hogy ez mind nem más, mint jóhiszemű emberek megvalósíthatatlan álmokképe. A szövetkezeti rendszer mindezeig nem akadályozta meg a parasztság óriási többségének tönkrementét és szociális tagozódását még abban az esetben sem, ha ezeket a szövetkezeteket jószándékú emberek vezették. Nem akadályozhatja meg, mint ahogy a munkásosztály szervezetei sem szüntethetik meg az egyre nagyobb erővel ható gazdasági bajokat. Ezzel nem akarjuk azt mondani, hogy úgy a szövetkezetek, mint a munkásszervezetek nem célravezetők, hogy egy áltudományos érveléssel napirendre térhetünk felette és csupán csak arra szorítkozva, hogy indokolatlanul egy semmiben sem körvonalazott harcot hirdessünk ellenük. Ez megbocsájthatatlan hiba lenne és azt jelentené, hogy elméleti és gyakorlati működésünkben nem a valóságból indulunk ki. Kétségtelen, hogy úgy a paraszt-szövetkezetek, mint a munkásszervezetek szükségképpen keletkeztek, mint védekezési eszközök a kihasználás ellen. Mint ilyenek, ellentétes társadalmi érdekek hű megnyilvánulásai és ezek szerint fegyvert jelentenek abban a harcban, amelyet az ellentétes érdekek szülnek. Itt is olyan szerepet játszanak, mint a gazdasági harc minden érdekcsoportosulásában. A szervezett egység erejével időről-időre távoltarthatják maguktól az ellenséges támadásokat. Megtanítják tagjaikat a szervezettség előnyeinek felismerésére, valamint arra, hogy nem külön-külön, egyenkénti áldozatai egyes, szétszórtan jelentkező gazdasági katasztrófáknak, hogy nem egyéni tragédiákról van szó, hanem nagy tömegek nyomorbasüllyedéséről, egy, a gazdasági élet minden ágára kiterjedő, átfogó jelentőségű válságról, amely a rokonsorsúakat összefogásra, egymás kölcsönös támogatására kényszeríti. Az ilyen szövetkezetekre szükség van, hogy tisztánlátást és ennek révén ellenállóképességet, aktivitást vigyenek a paraszttömegekbe. Így azután lassan, tényleges társadalmi helyzetük valóságának tudatára ébrednek, megtalálják ennek a valóságnak megfelelő szociális szerepüket is. Megismerik a szociális igazságot és egy egészséges népmozgalom alapját vetik meg.

Ilyen mozgalom nálunk már indulófélben van: a „Gospodarska

Sloga". Ennek a nagy parasztszövetkezetnek működési tere állandóan bővül, bizonyítva, hogy az ilyen szövetkezetek mindenütt talajra találnak a népben; megmutatva egyúttal a nép teremtő-erejét, alkotóképességét.

Nem elég azonban csak az eredmények bölcs megállapítása. Szükség van arra is, hogy a társadalom minden tettekre kész emberét ennek a mozgalomnak oldalára állítsuk. Itt lehetővé van téve mindazok együttműködése, akiknek helyzete a hibás gazdasági erőmegoszlás miatt elviselhetetlen és akik belátják, hogy a közönségen keresztül folytatott, saját érdekükért való harc nélkül nincsen társadalmi haladás.

A szövetkezeti együttműködés számtalan olyan munkának nyit teret, amely az apró megsegítések útján elvezet az egymásra ismeréshez és a dolgozók szolidaritásához. Az összetartozandóság minden szikrája, a kölcsönös megsegítés minden kis megnyilvánulása nagyobb súllyal bír, mint bármilyen nagyhangú, frázisokkal teletűzdelt és deklarációkkal megspékelt, mondva-csinált népmozgalom.

Az ilyen szövetkezeti mozgalom alkalmat nyújt az elproletárosodástól féltő parasztnak és a proletársorsból szabadulni igyekvő munkásnak arra, hogy egymásra találjanak, hogy közös munkájukkal önmagukból és az utánukjövőkből az egyazon társadalmi sorsban élők tudatos harcosait nevelje ki. Ez a módja annak, hogy betartva a fejlődés által meghatározott társadalmi haladás fokait, a parasztság eljusson a szövetkezeti rendszer ama tökéletes formájához, amely nem csak télt magtárakat biztosít részére, hanem lehetővé teszi azt is, hogy emberhez méltó kulturális életet éljen, megszüntesse a falu és város között fennálló évezredek különbségeket és megnyissa előtte a fejlődés széles horizontját.

„A sovinizmus a nacionalizmus túlhajtása és korlátolt gondolkozásból ered.“

(Holbach: „System de la nature“.)

ANNA SEGHERS:

„Vegyük ki a valóságos nemzeti kulturásvakat mondvacsinált ügyvivőik kezéből. Segítsünk mi, írók az új hazák építésében s akkor a valóban nemzeti szabadságköltők régi pátosza bámulatosan ismét érvényessé lesz.“